

та здоров'я за цивільним законодавством держав східно-європейської традиції права // Університетські наукові записки. – 2005. – № 1–2 (13–14). – С. 113–119.

5. Домбровська О. В. Конституційне право на життя людини і громадянина та забезпечення його реалізації органами внутрішніх справ: Автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.02 / Національна академія внутрішніх справ України. – К., 2005.

6. Рогова О. Г. Право на життя в системі прав людини: Автореф. дис... канд. юрид. наук: 12.00.01 / Національна юридична академія ім. Ярослава Мудрого. – Х., 2006. – С. 6.

7. Малєина М. Н. О праве на жизнь // Государство и право. – 1992. – № 212. – С. 50–59.

8. Цивільне право України: Академічний курс: Підруч.: У двох томах / За заг. ред. Я. М. Шевченко. – Т.1. Загальна частина. – К.: Концерн «Видавничий дім «Ін Юре», 2003. – 520 с.

9. Ромовська З. Українське цивільне право: Загальна частина. Академічний курс. Підручник, – К.: Атіка. – 2005. – 560 с.

10. Бесєдкіна Н. И. Конституционно-правовая защита прав неродившегося ребенка в Российской Федерации // Автореф. на соиск. уч. степени к.ю.н. – Москва, 2005.

11. Цивільний кодекс України: Науково-практичний коментар: У 2 ч. / За заг. ред. Я. М. Шевченко. — К.: Концерн «Видавничий Дім «Ін Юре», 2004. – Ч. 1. – 692 с.

12. Закон України «Про охорону дитинства» від 26.04.2001 № 2402-III // Голос України від 06.06.2001 – № 98.

13. Наказ МОЗ України від 29 березня 2006 р. № 179 «Інструкція з визначення критеріїв перинатального періоду, живонародженості та мертвнонародженості» // Офіційний вісник України від 26.04.2006 – 2006 р., № 15. – С. 351. – Ст. 1150.

14. Закон України «Основи законодавства України про охорону здоров'я» від 19.11.1992 № 2801-ХІІ // Відомості Верховної Ради України від 26.01.1993. – 1993. – № 4. – Ст. 19.

15. Ольховик Л. А. Особисті немайнові права дитини за цивільним законодавством України: дис... канд. юрид. наук: 12.00.03 / Харківський національний ун-т внутрішніх справ. – Х., 2006.

16. Ембріональний розвиток людини [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://meduniver.com/Medical/gistologia/173.html>.

17. Большая энциклопедия. Мать и дитя / Авт. – сост. Л. С. Конєва. – 2-е изд., испр. и доп. – М.: АСТ, Мн.: Харвест, 2008. – 432 с.

The article highlights the different scientific approaches to the definition of the «right to life», as well as disputes over the emergence of the right.

В статтєе рассматриваются некоторые научные подходы определения понятия «право на жизнь», а также спорные вопросы, касающиеся момента возникновения этого права.

ЦИВІЛЬНИЙ ПРОЦЕСУАЛЬНИЙ СТАТУС ОСІБ, ЯКІ БЕРУТЬ УЧАСТЬ У СПРАВАХ ПОЗОВНОГО ТА ОКРЕМОГО ПРОВАДЖЕННЯ (ПОРІВНЯЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА)

Бичкова С. С.,

доктор юридичних наук, старший науковий співробітник відділу юрисдикційних форм правового захисту суб'єктів приватного права НДІ приватного права і підприємництва НАПрН України

Чурпіта Г. В.,

кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри цивільного права і процесу Національної академії внутрішніх справ

Стаття присвячена порівняльному аналізу цивільного процесуального статусу осіб, які беруть участь у справах позовного та окремого провадження. В результаті проведеного дослідження розроблено науково обґрунтовані пропозиції щодо оптимізації цивільного процесуального законодавства України.

Ключові слова: цивільний процесуальний статус; особи, які беруть участь у справі; позовне провадження; окреме провадження.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Незважаючи на те, що передумовою участі в цивільному процесі є наявність у осіб, які беруть участь у справі, визначеного законом правового статусу – цивільного процесуального, науковці не приділяють належної уваги проблемам, пов'язаним із визначенням такого статусу та його елементів. Предметом наукових дискусій є, зазвичай, тільки зміст цивільних процесуальних прав та обов'язків учасників цивільного процесу. Правовий статус кожного суб'єкта цивільних проце-

суальних правовідносин виявляється по-різному – його зміст залежить від приналежності суб'єкта до певної класифікаційної групи учасників цивільного процесу, також він визначається видом цивільного судочинства, в порядку якого розглядається цивільна справа.

У межах цієї наукової розвідки ми порівняємо цивільний процесуальний статус осіб, які беруть участь у справах позовного та окремого провадження. Спеціальна процедура розгляду і вирішення цивільних справ у порядку зазначених видів цивільного судочинства обумовлює специфіку їх суб'єктного складу, а отже, і

особливості цивільного процесуального статусу осіб, які беруть участь у таких справах.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання цієї проблеми. Як зазначалось вище, проблеми цивільного процесуального статусу осіб, які беруть участь у справах, досліджувалися наукою цивільного процесуального права не повною мірою. В юридичній літературі щодо досліджень інституту цивільних процесуальних правовідносин зустрічаються тільки окремі згадки процесуалістів щодо структурних елементів такого статусу. Науковим розвідкам цього напрямку присвятили свої праці такі, зокрема, науковці: Ю. В. Білоусов, В. В. Комаров, В. М. Кравчук, В. І. Тертишніков, О. І. Угриновська, С. Я. Фурса, Ю. С. Червоний, М. Й. Штефан, М. М. Ясинок та ін. Водночас, зазначені процесуалісти виявляли, здебільшого, специфіку прав та обов'язків осіб, які беруть участь у справах позовного провадження. Цивільні процесуальні права, обов'язки та інтереси осіб, які беруть участь у справах окремого провадження, досліджувалися вченими лише контекстуально, у межах аналізу певної категорії цивільних справ зазначеного виду цивільного судочинства. Порівняльні дослідження цивільних процесуальних статусів осіб, які беруть участь у справах позовного та окремого провадження, взагалі не проводилися.

Виходячи із вищевикладеного, **метою** цієї наукової статті визначаємо виокремлення загального та особливого в цивільному процесуальному статусі осіб, які беруть участь у справах позовного та окремого провадження.

Виклад основного матеріалу дослідження. Для участі в цивільному процесі фізичні та юридичні особи, держава, а також інші учасники правовідносин, справи щодо яких підлягають розгляду і вирішенню в порядку цивільного судочинства, повинні мати цивільну процесуальну правосуб'єктність, яка є передумовою виникнення у них визначеного законом цивільного процесуального статусу.

Не вдаючись до широкої наукової дискусії щодо поняття та елементів цивільного процесуального статусу, зауважимо: виходячи з положень загальної теорії права, ми розглядаємо цивільний процесуальний статус як сукупність закріплених у цивільному процесуальному законодавстві: 1) суб'єктивних цивільних процесуальних прав; 2) юридичних цивільних процесуальних обов'язків; 3) законних цивільних процесуальних інтересів.

Отже, змістовно об'єднуючи три елементи та маючи передумовою свого виникнення цивільну процесуальну правосуб'єктність, цивільний процесуальний статус осіб, які беруть участь у справах, визначає їх права, обов'язки та інтереси під час розгляду і вирішення цивільних справ. При цьому зміст цивільного процесуального статусу осіб, які беруть участь у справах, є різним і залежить від виду цивільного судочинства.

Зважаючи на предмет цієї наукової розвідки, спочатку визначимо склад осіб, які беруть участь у справах указаних видів цивільного судочинства. Відповідно до ч. 1, ч. 3 ст. 26, ч. 1 ст. 38 ЦПК України у справах позовного провадження беруть участь: сторони (позивач і відповідач); треті особи; представники сторін і третіх осіб; органи та особи, яким законом надано право захищати права, свободи та інтереси інших осіб.

Як випливає із ч. 2, ч. 3 ст. 26, ч. 1 ст. 38, ч. 4 ст. 235 ЦПК України, особами, які беруть участь у справах окремого провадження, є: заявник; інші заінтересовані особи; їхні представники; органи та особи, яким законом надано право захищати права, свободи та інтереси інших осіб.

Таким чином, виключно у справах позовного провадження беруть участь сторони та треті особи; у справах окремого провадження – заявник та інші заінтересовані особи. Особами, які беруть участь у справі в обох видах цивільного судочинства, є представники й органи та особи, яким законом надано право захищати права, свободи та інтереси інших осіб.

Тепер перейдемо безпосередньо до порівняльної характеристики цивільного процесуального статусу зазначених суб'єктів.

Цивільний процесуальний статус заявника у справах окремого провадження (ним є особа, в інтересах якої відкрито окреме провадження у цивільній справі), зважаючи на підстави і передумови його виникнення, є дещо подібним до цивільного процесуального статусу позивача у справах позовного провадження (особи, на захист порушених, невизнаних або оспорюваних прав, свобод чи інтересів якої відкрито позовне провадження у цивільній справі).

Так, і заявник у справах окремого провадження, і позивач у справах позовного провадження наділені загальними правами осіб, які беруть участь у справі, передбаченими ч. 1 ст. 27 ЦПК України, а також загальним цивільним процесуальним обов'язком добросовісно здійснювати свої процесуальні права і виконувати процесуальні обов'язки (ч. 3 ст. 27 ЦПК України).

Різниця у змісті загального цивільного процесуального статусу заявника та позивача зумовлена різними принципами, на яких базується вид цивільного судочинства, в якому вони беруть участь. Так, для позивача через основний принцип позовного провадження – змагальність сторін – характерна наявність відповідного обов'язку – подати усі наявні у нього докази до або під час попереднього судового засідання, а якщо попереднє судове засідання у справі не проводиться – до початку розгляду справи по суті (ч. 2 ст. 27 ЦПК України). Водночас, на заявника у справах окремого провадження, метою якого є встановлення наявності або відсутності юридичних фактів, відповідного загального цивільного процесуального обов'язку не покладається.

Що стосується спеціальних цивільних процесуальних прав, якими наділені заявник і позивач окремо, індивідуально, то такі права є певною мірою подібними. Відповідно до ч. 5 ст. 31 ЦПК України заявник у справах окремого провадження має права та обов'язки сторін, за винятками, встановленими у розділі IV ЦПК України. Зрозуміло, що відповідну норму слід тлумачити не буквально, а адаптувавши її до спеціальної юридичної процедури розгляду справ у порядку окремого провадження. Виходячи з цього, можна стверджувати, що заявник у справах окремого провадження має право відмовитися від заявленої вимоги, змінити її предмет чи підставу тощо. Водночас, враховуючи специфіку цивільних справ, які розглядаються у порядку окремого провадження, потрібно констатувати, що у заявника

відсутні такі цивільні процесуальні права, як: збільшити або зменшити розмір вимоги (яка в окремому провадженні не характеризується кількісними показниками), передати справу на розгляд третейського суду, укласти мирову угоду (ч. 5 ст. 235 ЦПК України). Варто зауважити, що в справах окремого провадження немає сторін (оскільки окреме провадження не пов'язане із вирішенням матеріально-правового спору, заявник та інші заінтересовані особи не протистоять одне одному як позивач і відповідач), тому заявник не може бути наділений спеціальними цивільними процесуальними правами відповідача (визнати позов повністю або частково, пред'явити зустрічний позов).

Як було зазначено вище, третім елементом цивільного процесуального статусу є законний цивільний процесуальний інтерес. І в позивача в справах позовного провадження, і в заявника у справах окремого провадження він виявляється у прагненні домогтися бажаного для себе процесуального результату – ухвалення рішення суду про задоволення позову (заяви).

Другою стороною позовного провадження є відповідач – особа, яка, на думку позивача, порушила, не визнала або оспорила його права, свободи чи інтереси, і тому притягується до участі в цивільній справі для відповіді за пред'явленими позовними вимогами.

На відміну від позовного провадження, як уже зазначалось, у справах окремого провадження, зважаючи на його особливості, сторін немає. У відповідних справах, крім заявника, беруть участь інші заінтересовані особи – будь-які особи, на права, свободи чи інтереси яких може вплинути ухвалення в справі окремого провадження судового рішення. Так, заінтересованими особами у справах про усиновлення, виходячи зі змісту статей 214–215, 217–222, 233 СК України, ч. 1 ст. 253 ЦПК України, можуть бути: батьки дитини; сама дитина; другий з подружжя, якщо усиновлення дитини здійснюється одним із подружжя; опікун, піклувальник дитини або її батьків; заклад охорони здоров'я або навчальний заклад, якщо дитина не має батьків і перебуває у цих закладах; інші особи.

Якщо порівнювати цивільні процесуальні статуси позивача і заявника ще можливо, то вести мову про порівняння відповідних статусів відповідача в справах позовного провадження та інших заінтересованих осіб у справах окремого провадження недоречно.

Незважаючи на специфіку окремого провадження та мету участі у відповідних цивільних справах інших заінтересованих осіб, законодавець наділив їх тотожним зі сторонами у позовному провадженні цивільним процесуальним статусом: вони мають всі загальні права осіб, які беруть участь у справі, передбачені ч. 1 ст. 27 ЦПК України, на них покладений загальний цивільний процесуальний обов'язок добросовісно здійснювати свої процесуальні права і виконувати процесуальні обов'язки (ч. 3 ст. 27 ЦПК України), також вони мають спеціальні цивільні процесуальні права та обов'язки сторін, за винятками, встановленими у розділі IV ЦПК України (ч. 5 ст. 31 ЦПК України).

Якщо стосовно наявності в інших заінтересованих осіб загальних цивільних процесуальних прав та обов'язків осіб, які беруть участь у справі, немає заперечень,

то положення щодо наділення їх спеціальним цивільним процесуальним статусом сторін викликає, щонайменше, подив. Адже інші заінтересовані особи не подають до суду заяву з метою відкриття окремого провадження, а отже, не є заявниками і не можуть мати спеціальних цивільних процесуальних прав позивача. Не можуть набувати інші заінтересовані особи і цивільних процесуальних прав та обов'язків відповідача: подана заявником заява спрямовується на встановлення фактів, що мають юридичне значення, і не має на меті притягнення інших заінтересованих осіб до відповіді за пред'явленими у ній вимогами.

У зв'язку з цим, вважаємо, що із закріпленої ч. 5 ст. 31 ЦПК України правової норми необхідно виключити положення щодо наявності в заявників у справах окремого провадження прав та обов'язків відповідача, а в інших заінтересованих осіб – прав та обов'язків обох сторін, виклавши її в новій редакції: «Заявник у справах окремого провадження має всі права та обов'язки позивача, за винятками, встановленими в розділі IV цього Кодексу».

Щодо законного цивільного процесуального інтересу інших заінтересованих осіб у справах окремого провадження, то, як правило, вони прагнуть досягти єдиного із заявником процесуального результату – задоволення заяви. Наприклад, у справі про встановлення факту проживання однією сім'єю чоловіка та жінки без шлюбу (п. 5 ч. 1 ст. 256 ЦПК України), якщо відповідну заяву подає чоловік, жінка може брати участь у справі в цивільному процесуальному статусі іншої заінтересованої особи. При цьому мета її участі в цивільному процесі має бути тотожною меті участі в справі заявника – встановлення відповідного факту. В іншому випадку між особами вбачається наявність спору про право, який підлягає розгляду і вирішенню у порядку позовного провадження.

Водночас, непоодинокими є і випадки, коли заявник та інші заінтересовані особи в справах окремого провадження переслідують протилежний процесуальний інтерес. Наприклад, заява про надання неповнолітній особі, яка досягла шістнадцятирічного віку, повної цивільної дієздатності подається до суду в порядку окремого провадження лише за відсутності згоди батьків (усиновлювачів) або піклувальника (ч. 2 ст. 35 ЦК України, ч. 1 ст. 242 ЦПК України), які і виступають у цій справі як інші заінтересовані особи, які мають протилежний, порівняно із заявником, інтерес – ухвалення судового рішення про відмову в задоволенні заяви.

Таким чином, цивільний процесуальний інтерес інших заінтересованих осіб у справах окремого провадження може полягати в їх прагненні як домогтися ухвалення судового рішення про задоволення відповідної заяви, так і відмови в її задоволенні. При цьому відповідач у справах позовного провадження завжди прагне відмови в позові.

Насамкінець, залишилися дві категорії суб'єктів цивільних процесуальних правовідносин – представники й органи та особи, яким законом надано право захищати права, свободи та інтереси інших осіб. Вони мають право брати участь в обох видах цивільного судочинства – і в позовному, і в окремому провадженні.

Як впливає із буквального тлумачення ч. 1 ст. 38 ЦПК України, у справах позовного провадження представників можуть мати сторони, треті особи, а також особи, які відповідно до закону захищають права, свободи та інтереси інших осіб; у справах окремого провадження – заявники та інші заінтересовані особи. Одразу визначимо неточність цієї правової норми: по-перше, виходить, що в справах окремого провадження органи та особи, яким законом надано право захищати права, свободи та інтереси інших осіб, не можуть брати участь через представника; по-друге, в цій нормі нічого не сказано про можливість брати участь у цивільній справі через представника учасників наказного провадження (хоча останнє положення не стосується безпосередньо предмета цієї наукової розвідки, ми не можемо оминати його увагою, зважаючи на необхідність удосконалення закріпленої ч. 1 ст. 38 ЦПК України норми).

Згідно з ч. 3 ст. 26, ч. 2 ст. 95 ЦПК України органи та особи, яким законом надано право захищати права, свободи та інтереси інших осіб, поряд із позовним, можуть брати участь в окремому і наказному провадженні, у тому числі через представника.

Про право заявників (у подальшому – стягувачів) і боржників у справах наказного провадження мова йде у статтях 98, 105, 105-1 ЦПК України.

Ч. 1 ст. 38 ЦПК України, ч. 1 ст. 223 СК України встановлено єдиний виняток щодо можливості представництва в цивільних справах окремого провадження, а саме – щодо справ про усиновлення. Крім того, ч. 4 ст. 235 ЦПК України окремо наголошується, що справа про розірвання шлюбу за заявою особи, засудженої до позбавлення волі, може бути розглянута судом за участю представника такої особи. Отже, це означає, що в усіх справах окремого провадження (за винятком справ про усиновлення) заявники та інші заінтересовані особи, а також органи та особи, яким закон надає право захищати права, свободи та інтереси інших осіб, можуть брати участь особисто або через представника. Тому необхідно внести відповідні зміни до ч. 1 ст. 38 ЦПК України, виклавши її у новій редакції: «Сторона, третя особа у справах позовного провадження, заявники та інші заінтересовані особи у справах окремого провадження (крім справ про усиновлення), заявники (стягувачі) і боржники у справах наказного провадження, органи та особи, яким відповідно до закону надано право захищати права, свободи та інтереси інших осіб, можуть брати участь у цивільній справі особисто або через представника».

Що стосується цивільного процесуального статусу представника – у справах позовного та окремого провадження він є тотожним і включає загальні цивільні процесуальні права та обов'язки осіб, які беруть участь у справах, передбачені ст. 27 ЦПК України, а також спеціальне цивільне процесуальне право представника вчиняти від імені особи, яку він представляє, усі процесуальні дії, що їх має право вчиняти ця особа. Законний цивільний процесуальний інтерес представника не залежить від виду цивільного судочинства і визначається спрямованістю інтересу особи, яку він представляє.

Органи та особи, яким відповідно до закону надано право захищати права, свободи та інтереси інших осіб, беруть участь у справах позовного та окремого провадження у формах, визначених ст. 45 ЦПК України (подають позовні заяви (заяви), беруть участь у цивільних справах, здійснюють представництво інтересів громадянина або держави, залучаються для надання висновку в справі). При цьому вони наділяються залежно від форми їх участі і незалежно від виду цивільного судочинства загальними та спеціальними цивільними процесуальними правами та обов'язками, регламентованими ст. 27, ст. 46 ЦПК України.

Тобто, такі органи та особи у будь-якому разі наділені загальним цивільним процесуальним статусом осіб, які беруть участь у справі. При цьому органи та особи, які звернулися до суду в інтересах інших осіб або державних чи суспільних інтересах, мають спеціальні цивільні процесуальні права й обов'язки особи, в інтересах якої вони діють, за винятком права укладати мирову угоду. Якщо на захист інтересів держави позовну заяву (заяву) подано прокурором, він має спеціальне цивільне процесуальне право підтримувати позов (заяву) і вимагати розгляду справи по суті в разі відмови органу, уповноваженого здійснювати відповідні функції у спірних правовідносинах, від пред'явленого позову (поданої заяви). З метою вирішення питання щодо наявності підстав для ініціювання перегляду судових рішень у справі, розглянутій без участі прокурора, вступу в розгляд справи за позовом (заявою) іншої особи прокурор наділений правом знайомитися з матеріалами справи в суді, робити виписки з неї, отримувати копії документів, що знаходяться у справі. Органи державної влади та органи місцевого самоврядування, які беруть участь у справі для подання висновку, мають спеціальне цивільне процесуальне право висловити свою думку щодо вирішення справи по суті.

Законний цивільний процесуальний інтерес органів та осіб, яким відповідно до закону надано право захищати права, свободи та інтереси інших осіб, також не залежить від виду цивільного судочинства і полягає у прагненні зазначених органів та осіб домогтися бажаного для особи, права, свободи та інтереси якої вони захищають, процесуального результату.

Таким чином, порівняльний аналіз цивільних процесуальних статусів осіб, які беруть участь у справах позовного та окремого провадження, дозволив виокремити загальні й спеціальні цивільні процесуальні права та обов'язки відповідних учасників цивільного процесу, визначити їх цивільний процесуальний інтерес. У результаті проведеного дослідження внесено пропозиції щодо оптимізації цивільного процесуального законодавства України у відповідному спрямуванні, а саме – обґрунтовано необхідність внесення змін до ч. 5 ст. 31, ч. 1 ст. 38 ЦПК України.

Дослідження цивільного процесуального статусу осіб, які беруть участь у справах ще одного виду цивільного судочинства – наказного провадження, а також проведення відповідного порівняльного аналізу виходить за межі цієї статті й становить *перспективні напрямки подальших наукових розвідок*.

Scientific paper is devoted to a comparative analysis of civil procedural status of persons involved in the affairs of action and special proceedings. As a result of the study the scientifically based suggestions for optimizing of civil procedural legislation of Ukraine have been developed.

Научная статья посвящена сравнительному анализу гражданского процессуального статуса лиц, участвующих в делах искового и особого производства. В результате проведенного исследования разработано научно обоснованные предложения относительно оптимизации гражданского процессуального законодательства Украины.

ПЕРЕДУМОВИ ДИФЕРЕНЦІАЦІЇ ЦИВІЛЬНОГО ПРОЦЕСУ В ЧАСТИНІ РОЗГЛЯДУ ТА ВИРІШЕННЯ ТРУДОВИХ СПОРІВ

Короленко В. М.,

кандидат юридичних наук, старший науковий співробітник відділу юрисдикційних форм правового захисту суб'єктів приватного права НДІ приватного права і підприємництва НАПрН України

У статті досліджуються передумови диференціації цивільного процесу в частині розгляду та вирішення трудових спорів. Обґрунтовано необхідність врахування особливостей матеріальних трудових відносин при законодавчому визначенні порядку вирішення трудових спорів у загальних судах в порядку цивільного судочинства.

Ключові слова: диференціація цивільного процесу, трудове процесуальне право, трудові спори.

У сучасній юридичній науці гостро стоїть питання місця трудового права в системі права України. Це питання породжене тим, що законодавство, яким регулюються відносини між роботодавцями та найманими працівниками, до цього часу ґрунтується на засадах, закладених ще в умовах планової економіки та державної власності на засоби виробництва. Хоча до Кодексу законів про працю України після 1991 року було внесено значну кількість змін, у ньому залишаються значні обмеження правомочностей власника стосовно користування та розпорядження своїм майном та управління діяльністю, пов'язаною із використанням його майна для виробництва продукції, виконання робіт чи надання послуг.

Значних обмежень зазнає право власника на допуск/недопуск інших осіб до виконання роботи із використанням його засобів виробництва, основних фондів тощо. Наприклад, згідно зі ст. 43 КЗпП України розірвання трудового договору з підстав, передбачених п. 1 (крім випадку ліквідації підприємства, установи, організації), 2 – 5, 7 ст. 40 і п. 2 і 3 ст. 41 цього Кодексу, може бути проведено лише за попередньою згодою виборного органу (профспілкового представника), первинної профспілкової організації, членом якої є працівник. Статтею 184 встановлено жорсткі обмеження у відмові в прийнятті на роботу та звільненні вагітних жінок, жінок, які мають дітей віком до трьох років, та одиноких матерів за наявності дитини віком до 14 років або дитини-інваліда. Крім того, на роботодавця покладається ряд обов'язків по забезпеченню умов праці та обмеження по тривалості часу, протягом якого працівник повинен виконувати покладену на нього трудову функцію. Всі ці гарантії не можуть бути скасовані трудовим договором.

Законодавче закріплення цих та інших гарантій для працівників робить правове регулювання трудових відносин значною мірою відмінним від правового регулювання цивільних відносин, де базовим принципом правового регулювання є принцип рівності сторін, і встановлення будь-яких гарантій для тієї чи іншої сторони є

скоріше винятком, аніж правилом. Тому в цивільному процесуальному законодавстві слід враховувати особливості трудових відносин. Крім того, серед науковців дедалі ширше обговорюється питання формування трудового процесуального права.

Питання місця матеріального трудового права в системі права, зв'язку матеріального та процесуального права, підстав диференціації процесуального права, особливостей процесуальних трудових правовідносин були і залишаються предметом наукових досліджень таких вітчизняних та зарубіжних науковців, як Н. А. Громошина, О. С. Заржицький, В. В. Комаров, О. П. Литвин, С. В. Лозовой, Р. А. Майданик, О. Т. Панасюк, О. В. Підлубна, Н. А. Плахотіна, О. О. Середа, О. В. Слєпченко. Однак наразі залишаються недослідженими повною мірою питання обумовленості диференціації цивільного процесу в частині розгляду та вирішення спорів, що виникають з трудових та тісно з ними пов'язаних правовідносин.

Метою цієї статті є виявлення особливостей трудових правовідносин, які регулюються нормами матеріального права, що впливають на особливості процесуально-правового регулювання порядку вирішення трудових спорів у судах цивільної юрисдикції.

Нині в цивілістичній доктрині дедалі активніше відстоюється думка, що трудове право є частиною цивільного, а тому якихось принципових відмінностей у підходах до правового регулювання цивільних та трудових відносин бути не повинно. Так, Р. А. Майданик зазначає, що доктрина трудового права виходить з тези про невизнання вартісного характеру майнових відносин, які виникають з приводу трудової діяльності людини (трудова відносина). Тому майнові відносини з приводу трудової діяльності (трудова відносина) визнаються такими, що втратили вартісний характер. У зв'язку з цим їх правове регулювання здійснюється не цивільним, а трудовим правом, в якому не застосовується метод юридичної рівності сторін, а віддається пріоритет (перевага) юридичним інтересам працівника. Водночас, зауважує вчений, методологічну основу проблеми спів-